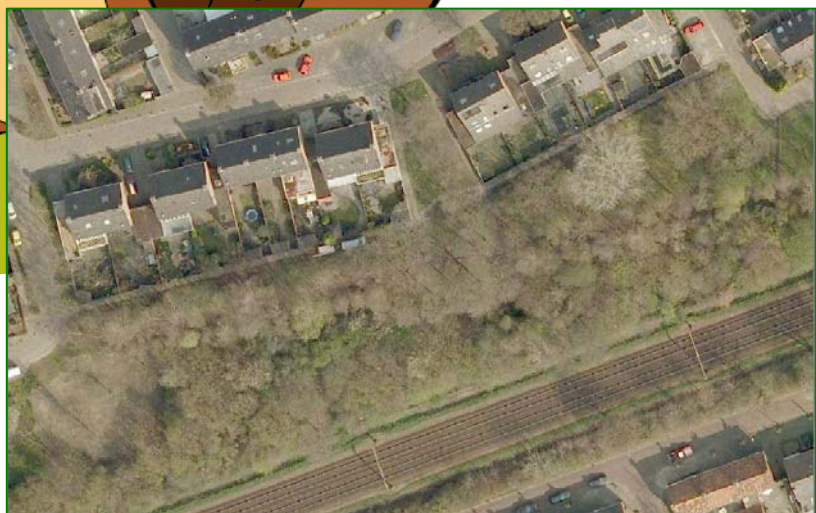

Actieplan Eekhoorn

Gemeente Oisterwijk

Samenwerkingsverband Duurzame Driehoek

Oisterwijk, 27 oktober 2009

Grontmij Nederland bv
Gemeente Oisterwijk

Inhoudsopgave

1	Biodiversiteit.....	4
1.1	Wat is biodiversiteit?	4
1.2	Is biodiversiteit belangrijk?	4
2	Biodiversiteit in gemeente Oisterwijk	6
2.1	Hoe is het gesteld met de biodiversiteit in de gemeente Oisterwijk?	6
2.2	Wat doet de gemeente Oisterwijk al voor biodiversiteit?	6
2.3	Duurzame Driehoek en biodiversiteit.....	6
3	De natuurambassadeur eekhoorn	7
3.1	De eekhoorn als natuurambassadeur.....	7
3.2	Meeliftende soorten	7
4	Uitvoeringsplan	8
4.1	Kapstokproject bosje achter de Dommel	8
4.2	Planning	9
5	Communicatieplan	10
5.1	Inleiding.....	10
5.2	Communicatiedoelstellingen	10
5.3	Doelgroepen.....	10
5.4	Interne communicatie.....	11
5.5	Externe communicatie	11
5.6	Communicatieplanning	11
6	Monitoring	11
Bijlage	12	

1 Biodiversiteit

1.1 Wat is biodiversiteit?

Biodiversiteit is een breed begrip, iedereen heeft er wel eens van gehoord, maar weinig mensen kunnen aangeven wat er precies mee bedoeld wordt. Er bestaan veel verschillende definities van biodiversiteit. De bekendste en meeste gebruikte definitie is die van het "Verdrag inzake behoud van biodiversiteit" (Rio de Janeiro, 1992). In dit verdrag is biodiversiteit gedefinieerd als:

De variabiliteit onder levende organismen van allerlei herkomst, met inbegrip van, onder andere, terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan zij deel uitmaken, dit omvat mede de diversiteit tussen soorten, binnen soorten en van ecosystemen.

Dit is een erg uitgebreide en lastige definitie van het begrip biodiversiteit. In één zin zou je kunnen zeggen:

Biodiversiteit is de variatie tussen soorten, binnen soorten en van ecosystemen.

Wereldwijd gaat het erg slecht met de biodiversiteit. Uit tal van onderzoeken blijkt dat duizenden soorten uitsterven of met uitsterven bedreigd zijn, ook in Nederland. Volgens onderzoekers zitten we op dit moment in de zesde grote uitstervingspiek die de wereld tijdens haar bestaan heeft gekend. Andere uitstervingspieken werden veroorzaakt door ijstijden of een meteorietinslag (dinosauriërs). De huidige uitstervingspiek wordt echter veroorzaakt door ons, de mens, en dat is nog nooit vertoond. Volgens internationale natuurbeschermingsorganisaties (verenigd in de IUCN) wordt momenteel 40% van alle bekende dier- en plantensoorten met uitsterven bedreigd.

1.2 Is biodiversiteit belangrijk?

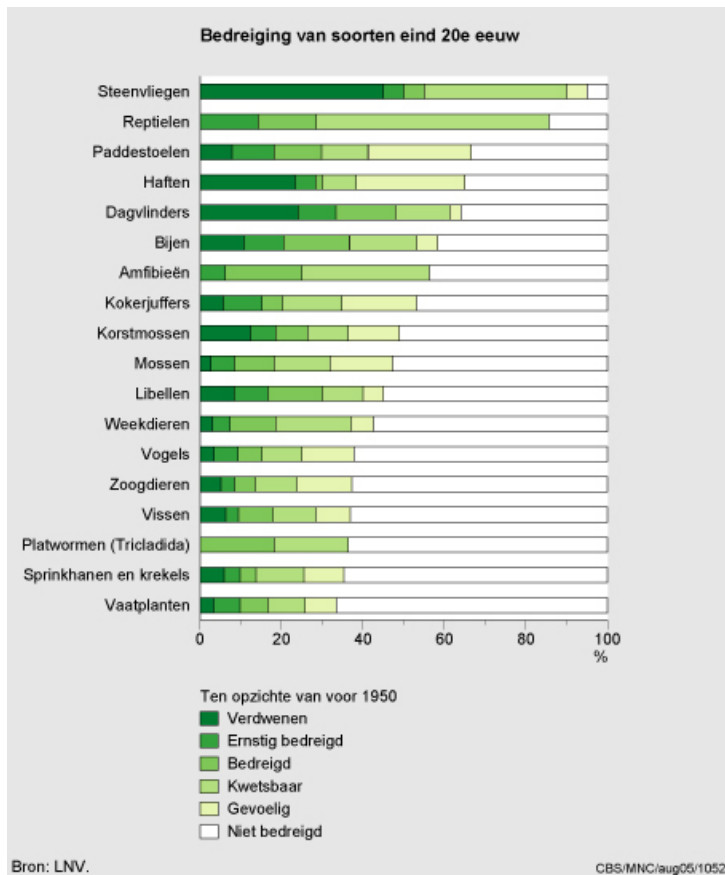
De wereldwijde achteruitgang van biodiversiteit is niet alleen erg omdat we daarmee minder mooie dieren en planten krijgen, er zijn veel meer gevolgen. Biodiversiteit is de pijler van al het leven op aarde. Biodiversiteit is de biologische levensverzekering van de mensheid, zoals Jan Pronk ooit zei. Biodiversiteit vervult tal van ecosysteemfuncties zoals:

- Regulatie (bv waterzuivering en klimaatverandering);
- Productie (bv landbouw, visserij, gezondheidszorg);
- Informatie (bv menselijk welbevinden).

Daarnaast heeft biodiversiteit ook een belangrijke economische waarde. Dit is één van de redenen waarom de gemeente Oisterwijk zich duidelijk als een groene gemeente profileert. Voorbeelden van economische waarde van biodiversiteit zijn:

- Biodiversiteit bevordert gezondheid en kwaliteit van het leven;
- Dankzij biodiversiteit ontstaat een aantrekkelijke gezonde leefomgeving waar mensen graag wonen;
- Recreatie en toerisme worden aangetrokken door gebieden met een hoge biodiversiteit;
- Productie uit landbouw en veehouderij;
- Biodiversiteit zorgt voor een bufferende werking (bv water, vervuiling, luchtkwaliteit);

- Biodiversiteit is het natuurlijk kapitaal van de maatschappij. Van de rente kun je gemakkelijk leven maar op dit moment gebruiken we ook het kapitaal.

In figuur 1.1 is te zien dat in de laatste 50 jaar de biodiversiteit in Nederland sterk is afgenomen. Per soortgroep is aangegeven wat hoeveel procent van de soorten in een soortgroep bedreigd of zelfs uitgestorven is. Bij steenvliegen is te zien dat bijna de helft van de soorten in 50 jaar tijd uit ons land verdwenen is. Bij reptielen is duidelijk te zien dat vrijwel alle soorten bedreigd zijn.

2 Biodiversiteit in gemeente Oisterwijk

2.1 Hoe is het gesteld met de biodiversiteit in de gemeente Oisterwijk?

Met natuur hebben we het in Oisterwijk niet slecht getroffen. De gemeente ligt midden in het groene woud, de natuurontwikkeling van de Hilver staat voor de deur. Oisterwijk staat bekend om de Oisterwijkse bossen en vennen en de oude bomen binnen de kern Oisterwijk. Ook is de Voorste Stroom recent in oude luister hersteld. Toch zijn er nog veel bedreigingen voor de biodiversiteit, waarvan versnippering van natuurgebieden de grootste is.

2.2 Wat doet de gemeente Oisterwijk al voor biodiversiteit?

De gemeente participeert in ontsnipperingsprojecten, zowel in menskracht als in financiële middelen. Voorbeelden hiervan zijn de **herinrichting Voorste en Achterste Stroom, Landinrichtingsgebied de Hilver en de ontwikkeling rondom het voormalige MOB complex**. Ook werkt de gemeente mee aan de **uitplaatsing van een camping uit het Natura 2000 gebied**. De gemeente **beheert veel bermen en waterpartijen extensief**. In het buitengebied worden **enkel autochtone bomen** geplant. Daarnaast participeert de gemeente in het **Stimuleringskader Groen- Blauwe diensten, Deltaplan Landschap Het Groene Woud** en het project **Leemkuilen Vennen** in het kader van de Groene Mal. Bij ontwerpen, zoals de inrichting van het Willem van de Aapark en de woonwijk Pannenschuur IV, wordt het **B-team** betrokken om advies te geven voor beplanting. Uiteraard is het B-team ook bij de opstelling van dit **actieplan** betrokken en is hun input overgenomen.

2.3 Duurzame Driehoek en biodiversiteit

Vanaf november 2003 hebben dertien gemeenten en de Provincie Noord-Brabant de intentieverklaring 'Duurzame Driehoek' getekend. In maart 2007 hebben ook drie andere gemeenten en de Brabantse Waterschappen deze verklaring ondertekend. Hiermee wordt de ambitie uitgedragen om de komende jaren in de driehoek 's-Hertogenbosch, Eindhoven en Tilburg een daadwerkelijke sprong te maken in een duurzame ontwikkeling. De deelnemende partijen willen de bestaande natuurlijke, historische en culturele waarden van het gebied, waaronder het Groene Woud, vergroten door de uitvoering van concrete projecten. Dit doen zij in actieve samenwerking met zoveel mogelijk maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, bedrijven en burgers.

De deelnemers van de Duurzame Driehoek hebben de Countdown 2010 verklaring ondertekend en geven daarmee aan zich extra te zullen inspannen voor het behoud van de biodiversiteit. Om hier concreet invulling aan te geven is het project 'Duurzame Driehoek adopteert soorten' opgestart, onder het motto: met meer soorten meer mans in de Duurzame Driehoek. De Duurzame Driehoek erkent daarmee het belang om biodiversiteit gezamenlijk en regionaal onder de aandacht te brengen van een breder publiek en zal lokale acties ter behoud en versterking van biodiversiteit voorbereiden en uitvoeren. Elke deelnemer heeft een biodiversiteitambassadeur benoemd en stelt een actieplan op.

3 De natuurambassadeur eekhoorn

In het vorige hoofdstuk is al gezegd dat biodiversiteit een abstract begrip is. Veel mensen weten niet wat er precies mee wordt bedoeld. Het is daarom goed om biodiversiteit een gezicht te geven. In 2008 heeft de gemeente Oisterwijk daarom een diersoort geadopteerd die typerend is voor de gemeente. Deze soort zal het gezicht worden van biodiversiteit in Oisterwijk. Het Biodiversiteits team (B-team) heeft hierin een belangrijke rol gespeeld.

3.1 De eekhoorn als natuurambassadeur

Het aantal rode eekhoorns is in de Oisterwijkse bossen sterk terug- gelopen. Uit tellingen is gebleken dat hun aantal de laatste 5 jaar met ongeveer 75% is afgenomen.

Voor deze neergang is niet één duidelijke oorzaak aan te geven. Allerlei factoren kunnen hierbij een rol spelen, zoals bijvoorbeeld:

- De versnippering in de natuur die kan leiden tot inteelt, of de eekhoorns ertoe aanzet om een ander leefgebied te gaan zoeken. Tijdens deze zoektocht vallen er helaas verkeersslachtoffers.
- Het hoger opsnoeien van bomen langs de weg in verband met een toenemende hoogte van landbouwmachines en ander materieel. Een eekhoorn verplaatst zich bij voorkeur van boom tot boom, en zoekt daarbij het middelste deel van de boom op. In de toppen is de eekhoorn te zichtbaar voor met name gevleugelde aanvallers. Als de bomen te hoog opgesnoeid zijn, kiest hij er voor om de weg over te steken, met soms een fatale afloop.
- In de periode 2004 tot 2006 zijn er in het kader van ecologisch bosbeheer nogal wat grove dennen en Douglas sparren gerooid. Het zijn juist deze bomen waar eekhoorns graag in nestelen

Het aantal eekhoorns dat er voor gekozen heeft om te gaan wonen in de bewoonde wereld is duidelijk toegenomen. Er is daar in ieder geval voldoende voedsel te vinden. Vogelvoederplaat- sen leveren voedsel van zonnebloempitten tot pinda's, en andere zaden. Er zijn volop walnoten en hazelnoten te oogsten. Maar ook bessen, twijgen en vogeleieren. Een eldorado voor de *Sciurus vulgaris*! Maar om de eekhoorn te helpen als soort te overleven in Nederland is meer nodig!

3.2 Meelifende soorten

Met het uitbreiden van de biotoop van de eekhoorn zal ook de egel meer leefruimte krijgen. Vo- gels als de boomklever, gaai, groene- en bonte specht zullen, zeker naarmate het gebied steeds grotere en oudere bomen krijgt, een habitat vinden in het omgevormde gebied.

4 Uitvoeringsplan

Het doel van dit actieplan is het versterken van het landschap ten behoeve van de eekhoorn, het behoud van de populatie en het enthousiasmeren van inwoners om ook actie te ondernemen om zelf iets te doen aan het vergroten van biodiversiteit.

4.1 Kapstokproject bosje achter de Dommel

De bewoners van de Dommel, een straat in de kern Oisterwijk, hebben aangegeven dat zij iets anders willen achter de woningen dan het berkenrijke bosje dat er nu staat. De reden hiervoor is dat de bewoners overlast ervaren. Er zijn zelfs een aantal bewoners die ernstige aantoonbare klachten hebben door de grote dichtheid aan pollen die van de berken afkomen. Vergeleken met andere gebieden in de gemeente is de overlast buitenproportioneel. Vanuit de buurt is veel draagvlak voor het verwijderen van het grootste deel van de berken. Daarom is een bijeenkomst georganiseerd waarbij de bewoners van de Dommel, de gemeente en het B-team samen hebben besloten dat dit bosje een uitstekende kans is om in te richten als leefgebied voor de eekhoorn. Het ontwerp wordt op korte termijn definitief gemaakt en voorgelegd aan de betrokken partijen. Daarna zullen we, als dit goed verloopt, nog in 2009 met de werkzaamheden kunnen beginnen. De bewoners van de Dommel hebben aangegeven zelf een actieve rol te willen hebben in het project. Met dit kapstokproject kunnen we de rest van de inwoners van de gemeente op de hoogte brengen waarom we doen wat we doen. De inrichting van het bosje is tevens een goede kans om biodiversiteit langdurig onder de aandacht te brengen. Thema's als meeliftende soorten, ontwikkeling van een jong bos naar een oud bos en wat kunnen mensen thuis doen om de biodiversiteit te vergroten kunnen we ophangen aan deze kapstok. Voor dit kapstokproject wordt de subsidie vanuit de duurzame driehoek aangewend.

4.2 Planning

Wat	Wanneer	Wie	Partners
Ontwerp eekhoornbos definitief maken	November 2009	Gemeente	Bewoners/ B-team
Artikel website en nieuwsklok (Wat gaan we doen en waarom)	November 2009	Bewoners	Gemeente, B-team
Start werkzaamheden	December 2009	Gemeente	Bewoners, B-team
Artikel website en nieuwsklok (Wat hebben we gedaan en waarom en hoe ziet het er uit)	December 2009	Bewoners/ gemeente	Gemeente, B-team
Opzetten monitoringsprogramma	Januari/ februari 2010	B-team, gemeente	Duurzame driehoek
Artikel nieuwsklok (Artikel naar aanleiding van de eekhoorn, vooral insteken op wat mensen zelf kunnen doen)	Februari 2010	B-team	Gemeente
Mogelijkheden onderzoeken eekhoornbos in Moergestel	Maart 2010	Gemeente	B-team, bewoners buurt in Moergestel
Eekhoorn telling	Juni 2010	B-team	IVN
Actieplan 2011 opstellen	Oktober 2010	Gemeente	B-team
Artikel in nieuwsklok betreffende actieplan 2011	November 2010	Gemeente	

5 Communicatieplan

5.1 Inleiding

De gemeente Oisterwijk heeft de Countdown 2010 verklaring ondertekend. Deze verklaring is in het leven geroepen om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Met het ondertekenen van de Countdown 2010 verklaring heeft de gemeente aangegeven dat ze zich actief zal inspannen om de teruggang van biodiversiteit in Oisterwijk om te keren in een toename van biodiversiteit. De gemeente gaat hiervoor de medewerkers van de eigen organisatie, maar vooral ook haar inwoners zelf stimuleren om dit te bereiken. In dit communicatieplan wordt beschreven hoe de gemeente om zal gaan met communicatie naar de medewerkers van de gemeente en haar inwoners.

5.2 Communicatiedoelstellingen

De doelstelling van communicatie is het enthousiasmeren van de bewoners voor het vergroten van het leefgebied van de eekhoorn en bewustwording van het belang van biodiversiteit.

5.3 Doelgroepen

De doelgroepen voor de communicatie zijn in te delen in vier groepen. Deze vier doelgroepen zijn:

- Inwoners Oisterwijk
- Buurtbewoners
- Eigen organisatie
- Regio

Inwoners Oisterwijk

Alle inwoners van de gemeente Oisterwijk zullen worden geïnformeerd over de gekozen ambassadeurssoort, biodiversiteit en Countdown 2010. Door de communicatie naar bewoners wordt meer draagvlak voor de eekhoorn verkregen en kunnen mensen zelf invloed uitoefenen op de instandhouding van de eekhoorn door bijvoorbeeld honden alleen los te laten in de gebieden die daar geschikt voor zijn.

Buurtbewoners

Een aparte doelgroep voor communicatie zijn de buurtbewoners. Hiermee wordt bedoeld een groep bewoners die samen de schouders onder een project willen zetten. Het gaat een stap verder dan de inwoners. Door op een aantal plaatsen buurtbewoners een initiatief uit te laten voeren met de middelen uit de duurzame driehoek, is dat een geweldige aanleiding voor continue communicatie.

Eigen organisatie

Het doel van communicatie binnen de eigen organisatie is medewerkers van de gemeente Oisterwijk bewust te maken van het belang van de eekhoorn en zijn leefgebied in de gemeente Oisterwijk.

Regio

Door over de acties te communiceren naar regionale pers en omliggende gemeenten zal bewustwording over biodiversiteit worden verhoogd. Tevens wordt een voorbeeld gesteld naar andere gemeenten om ook de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen.

5.4 Interne communicatie

Communicatie binnen de gemeentelijke organisatie is interne communicatie. Het doel van interne communicatie is de ondertekening van de Countdown verklaring en het thema biodiversiteit bij alle medewerkers onder de aandacht te brengen. Uiteindelijk zou door middel van interne communicatie een verandering van gedrag kunnen optreden. We willen dat medewerkers biodiversiteit als een kans gaan zien voor toekomstige activiteiten en ontwikkelingen. De intranet is een goedkope, laagdrempelige en effectieve manier om alle medewerkers van de gemeente te benaderen.

5.5 Externe communicatie

De communicatie tussen de gemeente en de verschillende doelgroepen is externe communicatie. Een van de belangrijkste doelstellingen van het actieplan biodiversiteit is het betrekken van de inwoners van de gemeente Oisterwijk bij de uitvoering van activiteiten in het kader van dit biodiversiteitactieplan. Externe communicatie is dan ook zeer belangrijk en is doorslaggevend voor het succes van het biodiversiteit actieplan.

Doelgroep, middelen en het doel van de externe communicatie:

Doelgroep	Middelen	Doel
Inwoners Oisterwijk	Persberichten Website Gemeentepagina	Enthousiasmeren van bewoners voor het vergroten van het leefgebied van de eekhoorn en bewustwording creëren betreffende biodiversiteit
Buurtbewoners	Aan de slag met het creëren van een eekhoornbos binnen de bebouwde kern	Bewustwording natuur, biodiversiteit en bijzondere leefwijze van de eekhoorn
Regio (Duurzame driehoek en ook andere gemeenten)	Pers en omliggende gemeenten uitnodigen bij opening van het eekhoornbos	Bewustwording biodiversiteit en voorbeeldfunctie voor andere gemeenten

5.6 Communicatieplanning

De communicatieplanning is opgenomen in de planning op bladzijde 9.

6 Monitoring

Het monitoringsprogramma voor de eekhoorn wordt pas na vaststelling van het inrichtingsplan opgesteld. Het B-team heeft meer gegevens nodig om het monitoringsprogramma mee op te zetten dan dat er nu zijn. De duurzame driehoek zal op de hoogte gehouden worden van de ontwikkelingen rondom het monitoringsprogramma.

Bijlage

Tabel uitvoeringsprojecten actieplan gemeente Oisterwijk

Project	Omschrijving	Trekker	Partners	Planning	Kosten	Financiering	opmerkingen
Doelstelling 1 Versterken landschap ten behoeve van Eekhoorn							
Aanplant (inheemse) bomen en struiken met daaraan aangepaste kruidlaag	Uitvoering geven aan het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten	S. van der Putten	Provincie	In voorbereiding, nog geen bestuurlijk besluit	€	€ -	
Project Leemkuilen Vennen	Particulieren stimuleren voor verbetering van bestaande of realisatie nieuwe landschapselementen op particuliere grond, bijvoorbeeld houtsingels op perceelsranden of nieuwe beplanting in overhoeken.	S. van der Putten (gemeente Oisterwijk)	Nico Korporaal (Gemeente Tilburg)	2009 - 2013	€	Voorjaarsnota 2008: 2009: € 50.000,- 2010: € 50.000,- 2011: € 50.000,- 2012: € 50.000,-	
Deltaplan voor het Landschap	Dankzij het succes van de Streekrekening is Het Groene Woud in 2009 door het ministerie van LNV aangewezen als pilot financiering landschap (Deltaplan Landschap). De activiteiten van de pilot concentreren zich op het gebied Moerenburg-Heukelom; gelegen tegen Tilburg. Doel is het ontwikkelen en uitvoeren van een (financierings)systematiek die ervoor zorgt dat agrariërs perspectief houden (en in het	Min. Van LNV	Provincie, gemeenten, grondeigenaren	NVT	€ -	Via de streekrekening het Groene Woud	Pilotproject in Heukelom

	gebied hun bedrijf uit blijven oefenen) en het landschap versterkt wordt.						
Erfbeplantingsproject Orbis	Aanleg van landschappelijke beplantingen op en aansluitend aan erven. Rol gemeente: voorlichting	S. van der Putten	Orbis, grondeigenaren	2009 - 2012	€	2009: €15.000,-	
Doelstelling 2 Behoud van populatie							
Kapstokproject	Aanplant voedselplanten (o.a. grove den) in gebieden waar de eekhoorn voor kan gaan komen.	S. van der Putten	Bewoners, B-team, Duurzame driehoek	2009	€ 4000,-	Budget Duurzame Driehoek	
Biodiversiteit in de achtertuin	Mensen laten weten wat zij kunnen doen om de eekhoorn te helpen	S. van der Putten	Natuurtuin	2009	-	-	
Doelstelling 3 Enthousiasmeren							
Diverse artikelen plaatsen in de nieuwsklok	De nieuwsklok is de plaatselijke huis aan huiskrant. Het verspreidingsgebied is fors						Materiaalkosten